

Dětská kardiologie pracuje s nejnovějším typem ultrazvukového přístroje

V červnu začali odborníci oddělení dětské a prenatální kardiologie Fakultní nemocnice Ostrava při vyšetřeních pracovat s nejvýkonnějším ultrazvukovým přístrojem typu GE Vivid E9, který disponuje unikátním softwarem zaměřeným na vyšetření dětí. Jde v současnosti o nejmodernější přístroj svého druhu, který je v kardiologii považován za nejvýkonnější a v dané podobě je výjimečný i v rámci republiky.

Pokračování na straně 2

Aplikace FNO pro chytré telefony je rozšířena o navigaci v areálu nemocnice

„V současné době byla aplikace rozšířena o navigaci v areálu nemocnice, která je navíc rozdělena na navigaci pro pěší a pro řidiče. To znamená, že respektuje i chodníky a cesty v nemocničním areálu,“ upřesňuje tiskový mluvčí nemocnice Ing. Tomáš Oborný, MBA, a dodává, že nově vytvořená navigace je doplněním stávajícího orientačního systému, který návštěvníkům usnadňuje pohyb v prostoru nemocnice.

„Aplikaci lze bezplatně stáhnout prostřednictvím App Store nebo Google play, stačí ve vyhledávači zadat zkratku FNO nebo Fakultní nemocnice Ostrava,“ pokračuje Ing.

Od září 2013 mohou majitelé takzvaných chytrých telefonů pracujících na systému iOS nebo Android využívat aplikaci, jež jim umožňuje najít kontakty na jednotlivá pracoviště fakultní nemocnice, vytvářet poznámky o plánovaných návštěvách u lékaře nebo upozornění, například kdy si vzít další lék, a podobně. Fakultní nemocnice Ostrava se tak stala první nemocnicí v České republice, která majitelům chytrých telefonů vyšla takovým způsobem vstříc.

Oborný s tím, že podrobné informace o aplikaci a také návod k jejímu stažení lze nalézt na webových stránkách nemocnice. „Tuto službu považujeme za příjemnou formu rozšíření všech dostupných informací, jež nemocnice nabízí,“ uzavírá Ing. Oborný. „Zmíněná aplikace je důkazem toho, že naše nemocnice drží krok nejen s vývojem špičkových technologií v oblasti medicíny, ale že vstřícně reaguje i na potřeby lidí, kteří moderní technologie využívají v každodenním životě.“

- gl -

Potrubní pošta hlásí svůj návrat

V rámci 17. výzvy programu IOP, vyhlášené Ministerstvem zdravotnictví ČR, je realizován projekt s názvem Zvýšení kvality a efektivnosti systému transportu vzorků a materiálu ve FN Ostrava. Jeho cílem je zřízení potrubní pošty a dále modernizace a pořízení nových modulů informačních systémů – elektronického vedení ošetřovatelské dokumentace. „Od tohoto projektu očekáváme dosažení technologických, funkčních a bezpečnostních zlepšení, která umožní zrychlení a zefektivnění transportu vzorků a dále zvýšení kvality poskytované péče na úrovni odpovídající možnostem moderních informačních technologií,“ uvedl Ing. Ivo Žolnerčík, náměstek ředitele pro techniku a provoz FNO. „Mělo by také dojít ke zvýšení patientského komfortu při poskytování zdravotní péče a v neposlední řadě ke zjednodušení informačně technologického řešení v rámci celého areálu Fakultní nemocnice Ostrava.“ Celkové náklady na projekt budou činit 23,5 milionu korun, přičemž maximální dotace z fondů EU činí 20 milionů korun. V současné době probíhá schvalovací proces žádosti o dotaci.

- hal -

O technicky náročném oboru a času rozpočítaném na minuty hovoříme na straně 6 s Bc. Lukášem Kolarčíkem, DiS., vrchní sestrou Oční kliniky FNO.

Člověk má každý den udělat dobrý skutek

Asi každý zažil okamžik bezradnosti, kdy se ztratil a nevěděl si rady. A pak ten pocit úlevy, když se objevil někdo, kdo mu byl schopen a ochoten poradit, navést zbloudilce na správnou cestu. Podobné chvíle občas prožívají i návštěvníci rozsáhlého areálu Fakultní nemocnice Ostrava. Přestože nemocniční orientační systém je velmi detailně zpracován, přece jen se stane, že si lidé při přesunu z jednoho stanoviště ke druhému nevědí rady. O to více pak uvítají dobrou radu.

I proto začalo od června letošního roku ve fakultní nemocnici působit devět dobrovolných informátorů, které pomáhají klientům a pacientům lépe se orientovat v areálu nemocnice.

Pokračování na straně 3

Dětská kardiologie pracuje s nejnovějším typem ultrazvukového přístroje

MUDr. Tomáš Gruszka, primář oddělení dětské a prenatální kardiologie

Pokračování ze strany 1

„Tento ultrazvuk s upgradovaným softwarem a sondami umožňuje velmi precizní vyšetření malých pacientů a kromě velice přesných výsledků nabízí i možnost dalšího rozšiřování o nové modalitativy,“ objasňuje MUDr. Tomáš Gruszka, primář oddělení dětské a prenatální kardiologie. Toto

pracoviště poskytuje péči dětem s vrozenými a získanými onemocněními srdce a oběhové soustavy a specializuje se i na prenatální kardiologii, kdy jsou u nastávajících maminek prováděna odborná vyšetření srdce plodu nejčastěji mezi 19. a 21. týdnem těhotenství. „Potřebu pořídit nový ultrazvuk vyvolal i stále rostoucí počet vyšetření. Zatímco v roce 2011 jsme stávajícím přístrojem vyšetřili zhruba 3 500 dětí od narození do osmnácti let věku pacienta a provedli minimálně 1 500 prenatálních vyšetření, v loňském roce se tyto počty zvýšily na 5 tisíc vyšetření dětí a 2 tisíce vyšetření těhotných žen.“

Jednou z nesporných výhod tohoto nového přístroje je už zmíněný unikátní software zaměřený na vyšetření dětských pacientů. „Echokustické podmínky jsou velmi individuální, podíl vody v lidském těle je u každého člověka jiný a také se samozřejmě mění od novorozeneckého až po dospělý věk. Aby vyhodnocení výsledků ultrazvuku odpovídalo podmínkám konkrétního člověčka, musíme využívat co nejkvalitnější software,“ pokračuje MUDr. Gruszka. „Další

podmínkou je, aby byl ultrazvuk, jímž jsou vyšetřovány děti, co nejbezpečnější, to znamená, aby do těla procházelo co nejméně energie. Odpovídá to maximální snaze neovlivnit při prenatálních vyšetřeních vyvíjející se plod jakýmkoliv negativním způsobem. Tato obezřetnost je nutná i přesto, že ultrazvuk je považován za bezpečnou metodu. Všechny zmíněné podmínky náš nový přístroj splňuje.“

Nejčastějšími vrozenými vývojovými vadami dětí jsou vrozené srdeční vady. Zhruba třetina z nich bývá kritická a je nutné je léčit nebo včasné operovat, v některých případech dokonce co nejdříve po narození. Obrovskou skupinu pacientů oddělení dětské a prenatální kardiologie tvoří i jinými menšími problémy, jako jsou šelesty, bolesti na hrudi, stavy po zánětech a další. „Všechny významné srdeční vrozené vývojové vady se snažíme detekovat co nejdříve,“ uzavírá MUDr. Gruszka. „I díky tomuto kvalitnímu přístroji můžeme ve spolupráci s kolegy z porodnicko-gynekologické kliniky posunout hranici záchyty na období přelomu prvního a druhého trimestru, což nám dává mnohem širší pole působnosti.“

- gl -

Spinální jednotka se zapojila do cyklomaratonu

Spinální jednotka Fakultní nemocnice Ostrava se začátkem srpna zapojila do projektu Cesta za snem aneb 111 hodin – Opel handy cyklomaraton napříč ČR a SR po 24 rehabilitačních ústavech, spinálních jednotkách a zařízeních pečujících o pacienty na vozíku. Akce, na které startovalo 30 týmů, přičemž každý jel za vybraného pacienta, se FNO nezúčastnila aktivně, ale ujala se role tzv.

průjezdního bodu. V praxi to znamenalo, že týmy po projetí hlavní branou FNO dostaly potvrzení o průjezdu. Týmy přijely ze Slovenska, kde byla 12. průjezdním bodem Žilina, z FNO směřovaly do Rehabilitačního ústavu Hrabyně.

Mgr. Zdeněk Guřan
Klinika léčebné rehabilitace FNO
- Spinální jednotka FN Ostrava

Lékařská fakulta OU informuje

Ve Fakultní nemocnici Ostrava, v Domově sester, se 23. října uskuteční odborná konference Role porodních asistentek v porodnictví a gynekologii, která bude pořádána ve spolupráci Porodnicko-

-gynekologické kliniky FNO a Ústavu ošetřovatelství a porodní asistence Lékařské fakulty OU. Program konference bude zaměřen zejména na novinky a nové trendy v porodnictví a gynekologii.

Alena Gajdušková

IT v naší nemocnici

Modernizace nemocničního informačního systému Clinicom / CareCenter

Nemocniční informační systém Clinicom (a později CareCenter) je ve Fakultní nemocnici Ostrava nasazen od roku 1995. Příští rok tedy oslaví své dvacáté výročí, a to ve světě informačních technologií s častými změnami a turbulentním technologickým pokrokem není rozhodně málo. Během této doby došlo k jeho několika významným inovacím, ale přesto existují oblasti, kde současná verze našeho systému zaostává. Uvědomující si toto, nechalo počátkem roku 2013 vedení FNO provést analýzu možností, které nabízí český trh s nemocničními informačními systémy. Ve spolupráci se zástupci z řad lékařů, sester a dalších relevantních oblastí vznikly podklady pro rozhodování a následně byli osloveni vedoucí pracovníci jednotlivých zdravotnických pracovišť s dotazem, zda infor-

mační systém zcela vyměnit, nebo povýšit na novější verzi. Výsledkem bylo rozhodnutí o přechodu aktuálně používaného Clinicom/CareCenter ze současně provozované druhé generace na modernější třetí generaci.

Před námi je tedy významná inovace současné aplikace, která, přestože znamená podstatně méně změn než celková výměna NIS, přinese částečné změny ve vzhledu a funkcích CareCenter i způsobu práce s ním. Modernizace je také unikátní příležitostí k revizi současného systému elektronicky pořízované lékařské dokumentace, kdy nová verze CareCenter nabízí lepší možnosti, které nebyly dříve technologicky možné, a bylo by škoda je nevyužít.

Je samozřejmé, že klíčová ale i dílčí rozhodnutí procesního a funkčního charakteru by měli dě-

lat ti, pro které je informační systém určen a kteří ho budou každodenně používat. Proto se projektu od počátku účastní zástupci koncových uživatelů, tzv. klíčoví uživatelé z řad lékařů. Po dohodě s vedením FNO a příslušnými přednosty byli vybráni a laskavě souhlasili s dlouhodobou prací na projektu:

- MUDr. Christian Kufa (KARIM)
- MUDr. Petr Matoušek, Ph.D. (ORL)
- MUDr. Terezie Vavříčková (Interní klinika)

Celý projekt je metodicky řízen ÚNIT podle schválené projektové metodiky (SOP-ÚNIT-01) a o konkrétních benefitech, postupu v projektových pracích, přípravě školení a strategii přechodu na novou verzi vás budeme pravidelně informovat.

Ing. Miroslav Krupa

Člověk má každý den udělat dobrý skutek

Dobrovolná informátorka Ivana Lubojacká

Pokračování ze strany 1

„Jde o naše bývalé zaměstnankyně, jež se uvolily nám pomoci. Jsme jim vděční za to, že jsou ochotny pomáhat, přestože už mají nárok na svůj klid a odpočinek,“ vysvětluje Bc. Mária Dobešová, náměstkyně ředitele pro ošetrovatelskou péči, a dodává, že pozitivní ohlasy na tuto novou službu jí velmi těší.

„Stanoviště máme ve spojovacím krčku mezi lůžkovou částí a poliklinikou. Je to velmi dobře

vybrané místo, jímž prochází množství lidí, mnozí z nich si potřebují alespoň upřesnit, kudy pokračovat dál,“ rozpovídává se o své dobrovolné aktivitě paní Růžena Milnerová, která dříve pracovala jako vrchní laborantka patologie, dnes je členkou klubu seniorů. „Při každé službě trávící od 8 do 12 hodin si dělám poznámky o jednotlivých informačních sděleních a zpracovávám si takovou soukromou statistiku. Z ní vyplývá, že nejvíce dotazů řešíme od 8 do 10 hodin, během celých čtyř hodin se

na nás obrátí více než tři desítky lidí. Což svědčí o tom, že sem nechodíme zbytečně, že naše služba je prospěšná. Vždyt člověk by měl každý den udělat alespoň jeden dobrý skutek. Druhému pomůže a sám sobě tím udělá radost.“

Podobný pocit má i paní Vlasta Kolomazníková, bývalá laborantka krevní banky. „Lidé, kteří bloudí chodbami nemocničního komplexu, jsou rádi, že jim někdo pomůže najít ztracený směr a věnuje se jim. Slyšet lidské slovo, mít pocit, že se máte o koho alespoň pomyslně opřít, je velmi povzbuzující. Z reakcí ze strany klientů, které jsou plně vděku, usuzuji, že myšlenka vytvořit tuto informační službu padla na úrodnou půdu,“ usmívá se žena, která o sobě a svých kolegyních říká, že jsou rády, že mohou svým dílem přispět k dobré věci. „Srdcem jsme stejně v naší nemocnici zůstaly napořád. A teď můžeme i konkrétně pomáhat.“

Ne všechny informátorky však jsou bývalými zaměstnankyněmi v důchodu. Jednou z žen, s nimiž se lidé mohou ve spojovacím krčku mezi lůžkovou částí a poliklinikou potkat, je paní Ivana Lubojacká, jež nepracovala ve zdravotnictví, ale v oblasti informatiky. „K možnosti stát se jednou z dobrovolných informátorek jsem se dostala díky kroužku turistiky, který funguje při klubu seniorů fakultní nemocnice. Jeho členkou je moje maminka Ludmila Mrázková, která celý život pracovala jako sestra na plicním oddělení. Je jí sice 84 let, ale je velmi akční, má úžasnou kondici. Začala jsem na výlety chodit s ní a odtud už byl jen krůček ke zmíněné službě. Jsem v důchodu, mám volný čas a dobrý pocit z toho, že mohu někomu pomoci.“

Odešly významné osobnosti léčebné rehabilitace

MUDr. Edita Volfová

* 10. 8. 1928 † 27. 6. 2014

Vyrůstala a studovala v Hradci Králové, kde se vedle středškolských studií věnovala také závodnímu plavání, YMCA a skautingu. V roce 1952 dokončila studia promoci na Masarykově univerzitě v Brně. Po promoci následovala svého manžela do Ostravy a po klinické přípravě krátce pečovala o zaměstnance Dopravního podniku Ostrava jako závodní lékařka. Od druhé poloviny 50. let se zajímala především o sportovní medicínu a léčebnou rehabilitaci. Budovala a vedla oddělení ve Vítkovické

nemocnici i v krajské nemocnici v Zábřehu, kde postupně vedle ambulantní složky vzniklo první lůžkové oddělení v kraji. Jako primářka se věnovala propagaci oboru a díky znalosti cizích jazyků také mezinárodní spolupráci a reprezentaci. Na Střední zdravotnické škole ve Vítkovicích vychovávala v nástavbovém studiu několik generací rehabilitačních pracovníků. Vedle práce lékařky a neúnavně propagátorky oboru se do povědomí kolegů vtisklo její svérázné řízení bílého trabanta.

Získala mnoho ocenění a pamětních listů. Poté, co odešla z funkce primářky, pracovala dále na oddělení tělovýchovného lékařství FNO. Jako odborný garant i rehabilitační lékařka pomáhala na poliklinice v Hlučíně a na několika dalších odděleních. Její aktivity postupně omezila zákeřná nemoc. Děkujeme všem za tichou vzpomínku.

MUDr. Zdeněk Klimeš

*24. 12. 1945 †18. 7. 2014

Po ukončení studií na LF v Olomouci se rozhodl věnovat chirurgii, kterou završil úspěšnou atestací. Shoda několika okolností ho přivedla do Rehabilitačního ústavu v Hrabyni, kde se stal vůbec prvním lékařem tohoto moderního zařízení po otevření v roce 1975. Zde mohl uplatnit svou manuální zručnost při péči o pacienty se závažným postižením, právě tady zahájil svou rehabilitační dráhu, ve které pokračoval i po nástupu na primariát rehabilitačního oddělení KÚNZ, kde vystřídal primářku MUDr. Editu Volfovou.

Zasloužil se o prosazení vzniku vysokoškolského studia oboru fyzioterapie na tehdejší Zdravotně sociální fakultě v Ostravě a dlouhá léta vedl katedru rehabilitace, věnoval se výuce studentů. Přispěl k vysokému kreditu tohoto studijního oboru.

V roce 2004 ukončil své působení v pozici přednosty Kliniky léčebné rehabilitace FNO a zaměřil na post primáře do Beskydského rehabilitačního centra v Čeladné. Miloval přírodu. Byl aktivní sportovec – hrál basketbal a byl vášnivý lyžař. Vzpomínají na něho generace dětí zaměstnanců Rehabilitačního ústavu v Hrabyni, které trpělivě učil lyžovat. Jeho kolegové a spolupracovníci ho oceňovali za jeho vstřícnost a laskavost, pacienti milovali za lidský přístup a empatii. V paměti zůstane jako milý a příjemný společník i jako rovný a čestný chlap. Pan primář zemřel v pátek 18. července 2014 ve věku nedožitých 69 let.

Laboratoře klinické biochemie, hematologie a farmakologie

Doc. RNDr. Kristian Šafarčík, Ph.D., přednosta Ústavu laboratorní diagnostiky FNO.

Úspěšný červencový dozorový audit

Ústav laboratorní diagnostiky (ÚLD) disponuje společným centrálním příjmem biologického materiálu (na jednom místě jsou přijímány vzorky pro biochemická a hematologická vyšetření i vyšetření hladin léků), úsek POCT, který dozoruje laboratorní vyšetření prováděná v blízkosti lůžka pacienta na některých urgentních stanicích a odděleních FNO a společný úsek systému managementu kvality (organizuje management kvality na všech třech odděleních). ÚLD je jako celek akreditován od roku 2012, oddělení klinické biochemie disponuje akreditačním osvědčením již od roku 2006. Dozorové audity probíhají každoročně, poslední úspěšný dozorový audit podle normy ISO 15189:2007 provedl začátkem letošních prázdnin Český institut pro akreditace (ČIA). Už nyní se však všechny laboratoře FNO připravují na změny, které přinese nová edice normy ISO 15189:2013. Proces akreditace laboratoří je velmi administrativně i finančně náročný a částečně duplicitní ve vztahu k celonemocniční akreditaci JCI.

Široký záběr

„Jednotlivá oddělení jsou dále rozdělena do několika úseků, například OKB má úseky automatizované analýzy, imunoanalytických metod, analýzy likvoru, speciálních metod nebo vnitřního prostředí. OKH pak úseky krevních obrazů, morfologie, rutinních koagulací a speciálních koagulací. Oddělení klinické farmakologie má úseky dva – analytický a interpretační. Jeho hlavní náplní je terapeutické monitorování hladin léčiv, které vy-

ústuje v doporučení nevhodnější dávky léčiva pro léčeného pacienta. OKF je nejmenším oddělením ÚLD, ale i tak je toto oddělení možné považovat za špičkové pracoviště v rámci republiky. Konzultační a konziliární služby provádí všechna oddělení ÚLD jak pro lůžková a ambulantní pracoviště FNO, tak pro zdravotnická zařízení mimo fakultní nemocni-

ci. Každé oddělení si prostě žije svým životem,“ vysvětluje doc. RNDr. Kristian Šafarčík, Ph.D., přednosta Ústavu laboratorní diagnostiky FNO, a pokračuje: „Největší je oddělení klinické biochemie, kde pracuje téměř polovina zaměstnanců ústavu, a to nepřetržitě ve 24hodinovém provozu. Kromě diagnostiky, léčebné a preventivní péče se všechna oddělení zabývají i výchovně-vzdělávací a vědecko-výzkumnou činností. Udržet nepřetržitý provoz v laboratořích plně speciálních moderních přístrojů je však více než náročné. Tyto stroje musejí procházet pravidelnou údržbou a zhruba každých pět až šest let by měly být obměněny.

Ústav laboratorní diagnostiky FNO prochází (OKB), klinické hematologie (OKH) a klinické farmakologie (OKF) v ústavu pracuje 76 zaměstnanců, z toho 10 v dalších pomocných zdravotnických pracovištích. Počet vyšetření v posledních letech je v mírně rostoucím režimu.

Ale ani výměna není, vzhledem k přísným akreditačním standardům, vůbec jednoduchá. Norma ČSN EN ISO 15189 má vysoké nároky týkající se personálního i veškerého přístrojového vybavení laboratoře. ČIA vyžaduje, aby řada analytických postupů byla verifikována a validována, přístrojové vybavení laboratoře podléhá pravidelné údržbě a kontrole servisních techniků. A těmito parametry jsou limitována už výběrová řízení na pořízení nové techniky. Letos se nám například podařilo zakoupit kapalinový chromatograf s hmotnostním detektorem v hodnotě více než 6 milionů korun, který rozšíří naše možnosti pro zavedení nových analytických postupů v oblasti stanovení hladin léků a jiných biologicky významných látek. S plány na jeho zakoupení jsme však začali už před třemi lety.“

Výuce laborantů se věnujeme už zhruba dvacet let

Ústav laboratorní diagnostiky FNO slouží kromě jiného i jako výukové centrum pro FN Ostrava, Lékařskou fakultu Ostravské univerzity, ale i Střední zdravotnickou školu a Vyšší odbornou školu zdravotní. „Biochemie, ale i hematologie se učí na Lékařské fakultě i pro zdravotnické nelékařské obory už od jejího založení v roce 1993. To znamená, že výuce laborantů, zdravotních sester, radiologických asistentů a dalších zdravotnických pracovníků se věnujeme téměř dvacet let,“ otevřel další zajímavé téma docent Šafarčík. „Učíme je především základním laboratorním dovednostem v oblasti biochemie, hematologie, spolupracují s námi samozřejmě i laboratoře genetiky, krevního centra, soudního lékařství a toxicologie. V současnosti máme zhruba v každém ročníku třicet studentů bakalářského oboru zdravotní laborant, pro tento obor je ÚLD garantem praktické výuky. Základy biochemie a hematologie učíme i v rámci oborů všeobecná zdravotní sestra, porodní asistentka, radiologický asistent, nutriční terapeut a dalších bakalářských oborů. Od roku 2010 se podílíme na výuce biochemie také u studentů magisterského oboru všeobecné lékařství – mediků. V každém ročníku je zhruba sto mediků a zejména v prvním a druhém ročníku probíhá v laboratořích biochemie největší část výuky preklinických oborů, tedy i množství praktických cvičení. Základy laboratorní techniky jsou vyučovány v laboratořích katedry chemie na Přírodovědecké fakultě OU, ale praktická cvičení v bioche-

Jen v roce 2013 bylo v těchto laboratořích realizováno celkem 3 347 557 jednotlivých laboratorních vyšetření.

logie společně

ází od roku 2009 konsolidací laboratorních oborů. V současné době má tři oddělení – oddělení klinické biochemie, klinické farmakologie (OKF), která se nacházejí ve společných prostorách 4. patra diagnostického komplementu. Celkem 4 lékaři, 4 farmaceuti, 17 odborných pracovníků v laboratorních metodách, 41 zdravotních laborantů a několik asistentů. Jen v roce 2013 bylo v těchto laboratořích realizováno celkem 3 347 557 jednotlivých laboratorních vyšetření. Vzhledem k tomu, že počet laboratorních vyšetření pro jednotlivé kliniky FN Ostrava, a to ve 24hodinovém

režimu probíhají už v laboratořích ÚLD. Pro tyto účely využíváme starší nezrekonstruovanou část prostor laboratoře, kde mají studenti k dispozici i starší, v provozu už nepoužívané přístroje a potřebné pomůcky. Lékařská fakulta ale chystá otevření nové budovy v Zábřehu, zkušební provoz má být zahájen na podzim letošního roku. Sem by měla být většina výuky přemístěna. Zvažujeme, jakou část praktické výuky ponecháme v laboratořích ÚLD, aby nedošlo ke ztrátě propojení teorie s praxí, což současný model splňuje.”

Zcela soběstačné laboratoře?

Jedním z nových úkolů ÚLD je evidence vzorků, které odcházejí mimo fakultní nemocnici, protože některá laboratorní vyšetření (mikrobiologická, imunologická a řada vysoce speciálních laboratorních testů) nejsou ve FNO prováděna. „Cílem je zjistit, zda alespoň některá laboratorní vyšetření by nebylo rentabilnější provádět v naší nemocnici,“ konstatuje docent Šafarčík. Nově byl proto na ÚLD zřízen registr, jímž prochází každý vzorek, který směřuje do některé z laboratoří fungujících mimo FNO. Následné statistiky pak vedení nemocnice podrobně vyhodnocuje. Z historických důvodů nebyly ve Fakultní nemocnici Ostrava rozvíjeny laboratorní metody imunologie a mikrobiologie. Na oba typy vyšetření se specializuje Zdravotní ústav se sídlem v Ostravě (dříve krajská hygienická stanice). „Nemáme tyto specializované laboratoře a nemáme ani specialisty v oboru mikrobiologie a imunologie. Vzhledem k tomu, že FNO i Zdravotní ústav se sídlem v Ostravě patří pod Ministerstvo zdravotnictví ČR, myslím si, že řešením by mohlo být sloučení těchto dvou subjektů. Pak bychom byli prakticky soběstační,“ dodává.

Projekty implementované do praxe

Nedávno nově zrekonstruované a moderně vybavené laboratoře Ústavu laboratorní diagnostiky FNO už na první pohled působí jako vědecké pracoviště. Stále se zde něco měří, zkoumá, monitoruje, přepočítává a konzultuje. Věda a výzkum k laboratorním neodmyslitelně patří a většina projektů a grantů se zapojením laboratoří do jednotlivých projektů počítá. „Musíme se neustále rozvíjet a posouvat dál, jsme však limitováni finančně. Proto se snažíme získávat nejrůznější grantové nebo vědecké projekty, které jsou většinou hrazeny z jiných peněz než ze zdravotního pojištění,“ popisuje tuto oblast docent Šafarčík. Vědecko-výzkumnou činností se zabývají všechna tři oddělení, nejvíce projektů se však realizuje na oddělení klinické biochemie a také na oddělení klinické farmakologie. Rozvoj vědecké činnosti předpokládáme i v oblasti hematologické laboratorní diagnostiky, a to zejména ve vztahu k nedávno založené klinice hematookologie. „Zabýváme se zejména výzkumem v oblasti terapeutického monitorování hladin léčiv, klinické farmakokinetiky, vývojem nových analytických metod léčiv, možností použití fenotypizace při terapeutickém monitorování hladin léčiv atd.“ uvedla primářka OKF, MUDr. Ivana Kacířová, Ph.D., která je v současné době předsedkyní sekce TDM České společnosti klinické farmakologie a zástupcem České republiky v EACPT (European Association for Clinical Pharmacology and Therapeutics).

V oblasti biochemie se zdejší odborníci podílejí na mnoha projektech, k těm stěžejním, které lze v současné době prezentovat, se řadí tři relativně dlouhodobé a úspěšné projekty. „Prvním je likvorologické centrum, které má skvělé výsledky

především díky RNDr. Pavlíně Kušnierové, Ph.D., a MUDr. Ing. Davidu Zemanovi, Ph.D., který se touto tematikou u nás intenzivně zabývá zhruba od roku 2010. Výhodou je, že doktor Zeman pracuje nejen v laboratořích ústavu, ale zároveň působí i na Neurologické klinice FNO, kde se věnuje pacientům s roztroušenou sklerózou. Daří se mu tak výsledky analýz mozkomíšního moku z laboratoří velmi úspěšně spojovat s praxí a s konkrétními případy,“ vysvětluje RNDr. Zdeněk Švagera, Ph.D., primář oddělení klinické biochemie. „Druhým úspěšným projektem je využití plynové chromatografie s hmotnostní spektrometrií pro analýzu metabolickou, tzn. stanovení nízkomolekulárních intermediátů a produktů metabolismu v plazmě a moči. Tento projekt se pod vedením Ing. Petra Huška, Dr.Sc., rozvíjí již od roku 2006. V současné době se ve spolupráci s Akademií věd ČR pokoušíme nalézt souvislost rozdílného výskytu některých metabolitů v moči u zdravých a onkologicky nemocných. Výstupem by mohlo být nalezení vhodných parametrů, které by mohly být využity pro diagnostiku těchto onemocnění. Třetím projektem je zacílení na změny v metabolismu bariatrických (extrémně obézních BMI >40) pacientů po chirurgické či endoskopické intervenci. V tomto projektu spolupracujeme s endoskopickým centrem interní kliniky naší nemocnice, Výzkumným obezitologickým centrem Lékařské fakulty Ostravské univerzity a chirurgickým oddělením Vítkovické nemocnice Ostrava. U těchto pacientů sledujeme velké množství parametrů – základní biochemii, hormonální profil, změny lipidového a sacharidového metabolismu atd. Díky spolupráci s výzkumným centrem lékařské fakulty můžeme provádět špičkové analýzy hormonů inkretinového metabolismu a cytokinů tukové tkáně, které nejsou v českém prostředí zcela běžné. Už dnes je totiž prokazatelné, že operace vysoce obézních pacientů pomáhá nejen snížit hmotnost, ale svým hormonálním efektem má také pozitivní dopad na choroby s obezitou spojené, jako je například diabetes nebo hypertenze. Cukrovku lze dokonce pomocí metabolické chirurgie u některých pacientů i vyléčit,“ pokračuje primář Švagera a dodává: „Výstupy nejen těchto tří projektů, ale i dalších, jsou postupně implementovány do rutinního provozu ÚLD a zároveň jsou prezentovány na konferencích a formou publikačních výstupů.“

Lenka Hatlapatková

Čas rozpočítaný na minuty

Na monitoru vyvolávacího zařízení nad hlavami čekajících se červeně rozsvítí nová číselná kombinace a jeden z přítomných se vydává k určeným dveřím. Kdo by měl pocit, že je řeč o bance, mýlil by se. Jsme v čekárně Oční kliniky FNO, kde byl v roce 2012 zaveden pilotní projekt nového systému objednávání v podobě aplikace Medischeduler. Nejen o něm jsme hovořili s Bc. Lukášem Kolarčíkem, DiS., vrchní sestrou Oční kliniky FNO.

Bc. Lukáš Kolarčík, DiS., vrchní sestra Oční kliniky FNO.

Vysoká efektivita a produktivita práce

„Dobře fungující systém, který by usnadnil objednávání pacientů, zprůhlednil poměrně složitou organizaci činností prováděných na naší klinice a centrálně rozvrhoval naši práci, jsme opravdu potřebovali. Změnu si vyžádal jak stále se zvyšující počet pacientů, tak specifčnost naší práce. Často se totiž stává, že je nezbytné pacienta, který byl objednan na běžné vyšetření, předat k dalšímu odbornému posouzení do některé z našich úzce specializovaných ambulancí. Je však třeba počítat s tím, že tady už se lékaři věnují objednaným pacientům. Musíme tedy vše skloubit tak, abychom maximálně využili daného času a možností, které nám skýtá,“ vysvětluje Bc. Kolarčík.

Každý pacient si tedy ihned po příchodu do čekárny vytáhne lístek s číslem, které ho provází během celého procesu vyšetření. Stačí jen sledovat dané číslo na monitoru. Tak ideální to však v praxi samozřejmě není. Lidé si často před recepcí zcela zbytečně stoupají do fronty, jiní si nevšimnout, že se na monitoru už objevilo jejich číslo a je třeba je vyvolat ústně. I z tohoto důvodu je jasné, že ani nejdokonalejší systém objednávání se neobejde bez lidského faktoru.

„Práci recepční se vedle svých mnoha dalších

povinností věnují naše sanitářky. Ty kromě komunikace s přicházejícími pacienty a dalších úkolů musejí zvládat i obrovské množství telefonických dotazů, tolik, že by bylo ideální, kdyby se jedna osoba věnovala jen telefonování. Ženy, které zastávají práci recepčních, jsou pod permanentním tlakem, vždyť denně sem přichází zhruba 70 lidí a je třeba vyřešit přibližně 50 telefonátů. Takže pacienti u přepážky chtějí mít své záležitosti vyřešeny co nejrychleji, do toho nedočkavě vyzvánějí telefony a navíc je třeba vyřídit spoustu dalších věcí,“ zdůrazňuje Bc. Kolarčík. „I proto jsme pořídili dva digitální telefony, na nichž se zobrazují čísla volajících, tak aby jim v případě potřeby bylo možné zavolat zpět. Žádný telefon nezůstane bez odezvy. Zároveň jsou volající seřazeni podle času volání do pořadí, o němž je informuje hlášení v telefonu. Pravidelně zpracovávaná statistika nás pak například informuje, kolik lidí k nám volalo v jednom okamžiku, jaká byla průměrná doba čekání na hovor a jaká maximální doba čekání, kolik hovorů nebylo přijatých a kolik lidí opustilo frontu. Pochopitelně, že vedle telefonátů probíhajících na linkách určených pro veřejnost nám v rámci nemocničního telefonického systému volají i kolegové z jiných oddělení, takže tím se vše násobí. A aby nedošlo k omylu – vím, že pod tlakem a ve stresu jsou i ostatní pracoviště nemocnice. Je to daň za to, že fakultní nemocnice má v našem regionu tak skvělé renomé.“

Ale zpět k systému objednávání, který ovšem „nehlídá“ jen pořadí pacientů... Na monitorech počítačů v ordinacích je uveden seznam pacientů v pořadí, včetně termínu, kdy se mají dostavit, ošetřující jsou informováni, kolik času ještě mají na vyšetření, jsou upozorňováni na případné prodlevy. Systém lékaře informuje také o anamnézách vyšetřovaných pacientů, o tom, v kolik hodin mělo vyšetření začít a jak dlouho už pacient aktuálně čeká atd. Následně jsou zpracovány statistické údaje, které přesně zhodnotí efektivitu i produktivitu práce. „Náš čas je doslova rozpočítaný na minuty, do nichž se musí vejít mnoho nejrůznějších činností,“ pokračuje Bc. Kolarčík a zdůrazňuje, že v posledních letech produktivita práce zaměstnanců Oční kliniky FNO několikanásobně vzrostla.

Technicky náročný obor

Přestože obor oftalmologie je extrémně psychicky náročný, je to práce velice zajímavá, která osloví především technicky zaměřené jedince. Vždyť k unikátnímu vybavení sálů patří systém SurgiCube, který výrazným způsobem zvyšuje bezpečnost nitroočních operací a je jediný v republice, operační mikroskop poslední generace Zeiss Lumera a fakový přístroj Signature, který umožňuje provádět operace šedého zákalu mikrořezem. K dispozici je i přístroj Constellation využívaný při operacích sítnice a sklivce převážně bezstehovou technikou a mnohá další zařízení. Například při spolupráci s oddělením neonatologie oftalmologové využívají přístroj Redcam, jeden ze tří v republice. Tento přístroj dokáže velice šetrně a přitom přesně pořídit snímky sítnice do široké periferie, což je jinak nepřístupné a nevyšetřitelné.

„Na začátku své profesní dráhy jsem se viděl někde v oblasti intenzivní medicíny. Rovnou se přiznám, že oční jsem považoval za poměrně neatraktivní obor. Jenže mě chytil u srdce a zamlouvá se mi pořád, včetně technické náročnosti, s níž se musejí v našem oboru vyrovnávat i sestry,“ pokračuje Bc. Kolarčík. „Dnes už je běžné, že sestry, které prošly mnoha specializačními kurzy i certifikacemi různých evropských i amerických norem, provádějí mnohá vyšetření samy a výsledky předkládají lékařům. Role nelékařských zdravotnických pracovníků v ambulancích nabyla na významu, neustále se vzdělávají a stávají se specialisty v tom oboru. Máme i prvního biomedicínského technika, absolventa Vysoké školy báňské, který provádí například angiografie a tomografie, a společně s námi se podílí i na publikačních aktivitách kliniky. Mimochodem, právě připravujeme příspěvek, jenž by měl být prezentován na biomedicínské konferenci v Číně.“

Lenka Gulašiová

Součástí kliniky je třináct ambulancí. V prvním patře polikliniky jsou přitom odborně zaměřené ambulance a dva operační sály, které byly otevřeny v roce 2011 a kde se denně odehrává až dvacet operací. To umožňuje, aby pacienti absolvovali vyšetření a přípravu před ambulantními operacemi bez zdlouhavých a nepohodlných přesunů. Většina operací je totiž prováděna ambulantně, lůžková část kliniky je určena především pacientům přijímaným k náročným operacím, pacientům po úrazu a těm, jejichž zdravotní stav vyžaduje intenzivní péči. Klinika spolupracuje také se dvěma specializovanými mateřskými školami, kde s dětmi pracují zkušené ortoptistky.

Mnoho se toho změnilo

Život je plný změn. Když se **Gabriela Grellová, sestra pověřená vedením úseku ambulancí Oční kliniky FNO**, ohlédne za bezmála dvacet lety prožitými v oblasti oftalmologie, zaznamenává jich bezpočet.

„V roce 1996 jsem jako všeobecná sestra nastoupila do třísměnného provozu na oddělení pro děti s vadami zraku pod vedením primářky MUDr. Sylvy Horákové. Pracoviště tehdy ještě sídlilo v Zábřehu. Součástí oddělení byla i lůžková část, kde bylo běžně hospitalizováno nejprve 32, potom 24 dětí. Důvodem hospitalizace byly většinou těžké a zanedbané amblyopie, výrazné a špatně ambulantně zvládnuté strabismy a strabismy, u nichž byl indikován operační zákrok. S výjimkou dvou pokojů nebylo možné s dítětem hospitalizovat i matku, neměli jsme dospávací pokoje, takže pooperační péče byla náročná jak pro děti, které zůstaly bez rodičů, tak pro nás, sestry. Nahrazovaly jsme jim jejich nejbližší a pečovaly o ně nejen po zdravotní stránce,“ vzpomíná Gabriela Grellová na své začátky, s nimiž bylo spojeno i její další vzdělávání. „Abych mohla pracovat jako ortoptická sestra, musela jsem absolvovat pedagogicko-psychologické minimum, pak následovalo postgraduální studium v Brně zaměřené na optiku. Jako

ortoptistka jsem pak pracovala jak v ambulancích, tak na oddělení pro děti s vadami zraku.“

Ale čas přinesl další změny. Tou podstatnou bylo v roce 2002 přestěhování pracoviště na polikliniku FNO. Operace byly prováděny v centrálních sálech monobloku, převoz pacientů po operaci zpět na oddělení komplikoval pooperační péči. „V roce 2007 došlo pod vedením přednosty MUDr. Petra Maška, CSc., ke sloučení oddělení pro děti s vadami zraku s očním oddělením. V té době jsme pracovali v provizoriu v 9. patře monobloku. Na jednom oddělení byli hospitalizováni jak dospělí pacienti, tak děti přijímané k pleopticko-ortoptickému cvičení nebo operaci.“

Postupně se upustilo od hospitalizace dětí, s nimiž je třeba jen cvičit. „Tato fáze léčebné péče se posunula do ambulantní polohy, ortoptistky dnes s dětmi pracují v ambulancích i ve specializovaných školkách. Malí pacienti po operacích jsou hospitalizováni na dětské klinice, provázet je – na rozdíl od časů na sklonku 20. století – mohou jejich rodiče, což má mimo jiné příznivý psychologický efekt,“ pokračuje paní Grellová a dodává, že mezitím se v budově polikliniky zrodilo nové pracoviště, kam ambulantní část Oční kliniky FNO přesídlila v roce 2010. Kromě specializovaných

ambulancí tu vznikl i operační sál, vzrostl komfort jak pro pacienty, tak pro personál. A Gabriela Grellová, původně sestra na oddělení a později ortoptistka, začala pracovat ve specializovaných očních ambulancích. „Musela jsem se zorientovat v nové specializaci, abych mohla pracovat jako sestra oční ambulance,“ podotýká. O tom, že i tuto změnu zvládla velmi dobře, svědčí fakt, že byla pověřena vedením ambulantní části kliniky.

Seznam novinek však stále ještě není u konce. Zcela nové uspořádání si vyžádal i systém objednávání pacientů. „Doba zapisování do sešitů už byla překonána, pracovali jsme i s objednávacím systémem Outlook. Ani ten však neodpovídal našim představám, proto jsme se v roce 2012 zapojili do pilotního programu zaměřeného na aplikaci nového informačního systému Medischeduler. Určitou dobu trvalo, než jsme jej přizpůsobili svým požadavkům, ale musím říct, že v současnosti vyhovuje lékařům i sestrám. Máme přesný přehled o objednávání pacientů, včetně toho, kdy a který zaměstnanec záznam provedl, k dispozici máme veškeré záznamy o jednotlivých pacientech, jejich vyšetřeních, případně navrhovaných operacích a tak dále.“

Systém umožňuje skloubit vyšetření objednaných pacientů i v několika různých specializovaných ambulancích. „Když jsem začínala, měli jsme jednu příjmovou ambulanci a jednu poradnu. Dnes máme řadu specializovaných ambulancí, do kterých byly pořízeny nejmodernější diagnostické přístroje, jež jsou obsluhované jak lékaři, tak sestrami. Mnohonásobně se zvýšil i počet pacientů,“ konstatuje paní Grellová, která rostoucí zájem o služby Oční kliniky FNO spatřuje ve velmi dobré pověsti pracoviště, v důvěře pacientů ve schopnosti zdejších odborníků i v tom, že lidé si sami sebe začali víc všímat a častěji se zajímají o preventivní vyšetření. A populace samozřejmě stárne... „Mé profesní začátky byly spojeny s dětmi, dnes pracuji se skupinou pacientů z opačného věkového spektra. A musím říct, že práce se seniory je psychicky mnohem náročnější. Často jde o lidi, kteří už nemají nikoho blízkého. Někteří přicházejí bez doprovodu, mají zásadní potíže ze zrakem a jsou vděční za každé vlídné slovo ze strany sestry nebo lékaře. Snažíme se jim maximálně vyjít vstříc, podpořit je nejen ve smyslu léčebné péče, ale i lidsky. A těší nás, že to oceňují.“

- gl -

Nemocniční okamžiky

Blahopřejeme

V srpnu slaví významné životní jubileum naši kolegové:

Milada Heinzová
MUDr. Igor Dvořáček, Ph.D.
Libuše Řezáčová
Nataša Hischerová
Ing. Hana Buryová
Hana Žišková
MUDr. Ivo Kopáček
Ivana Rymářová

Děkujeme za práci, kterou jste pro naši nemocnici vykonali, a do dalších let vám přeje radost a spokojenost v osobním životě.

Inzerce zdarma

- Prodám pěkný pozemek pro stavbu RD v klidné části Brušperku-Dolinách (u rybníka) o velikosti 1 416 m². IS u hranice pozemku. Škola, školka, MHD – vše v blízkosti. Cena 990 Kč za m². Tel.: 603 107 916.
- Pronajmu zařízení, pěkný, slunný byt 2+1 v Ostravě-Porubě v ulici Heyrovského. Byt se nachází v 6./7. n.p., nový výtah v patře, orientace bytu východ-západ, dům po rekonstrukci, v klidné části v zeleni, 200 m od zastávky MHD. Veškerá občanská vybavenost v dosahu. Měsíční nájemné včetně záloh na služby 8 tisíc Kč měsíčně (pro dvě osoby), kauce 16 tisíc Kč. Kontakt: 737 527 788.
- Prodám štěně yorkshirského teriéra – 8 týdnů, fenka, rodiče zdraví, vitální, nekonfliktní, očkované, cena 5 tisíc Kč. Tel.: 737 523 855.
- Pronajmu byt 2+kk, 63 m², rekonstruovaný, částečně vybavený. V Porubě, Urxova ulice, v blízkosti FNO. Volný od 1. 10. 2014. Informace: 603 413 908.
- Pronajmu vybavený prostorný byt 1+1 s balkonem (39 m²) v klidné části Ostravy-Poruby, naproti Mephacentra, 2/11. n.p. Volný ihned, nájem 6 tisíc Kč. Tel.: 777 571 880.
- Nabízím pronájem bytu 1+1, OV-Poruba, ul. Marty Krásové, v blízkosti FNO, volný ihned, nezařízený, levně, 2. patro, výtah, nejlépe zaměstnanci FNO. Telefon: 724 322 101.

Cestovní agentura Posedlost s.r.o.

www.posedlost.cz

Domov sester – 14. p.

596 633 291, 774 784 094

Mimořádné události v českém zdravotnictví

Světové studie orientované na problematiku zdravotnických pracovníků naznačují, že v současném systému zdravotnictví je nevyhnutelné pochybení. V České republice se objevuje zvýšený zájem odborné i laické veřejnosti o problematiku chyb a omylů ve zdravotnictví, s náznaky nespokojenosti se současnou situací. Je stále více důkazů o tom, že pochybení při poskytování zdravotní péče představuje pro pacienty skutečné nebezpečí. Světová aliance pro bezpečí pacientů (World Alliance for Patient Safety) vypracovala v rámci zajištění bezpečnosti postupy a mechanismy, které jsou zaměřeny na příkladné řešení. K tomu, aby bylo možné chyby identifikovat, vyhodnotit a zajistit preventivní nebo nápravná opatření, slouží v moderním zdravotnickém prostředí systém pro hlášení a evidenci mimořádných událostí. Tento systém má zásadní význam pro zlepšování bezpečného prostředí pro pacienta, zdravotnický i nezdravotnický personál, v každém zdravotnickém zařízení. Ve srovnání s dalšími oblastmi lidské činnosti je zdravotnictví typické svou neochotou přiznat, že při poskytování zdravotní péče dochází, tak jako při jiných lidských aktivitách, k pochybením. Výzkum výskytu a příčin pochybení ve zdravotnictví je relativně mladý – větší pozornost byla tomuto problému věnována až v posledních

deseti letech. Nicméně na problematiku bezpečného prostředí pro pacienta a na prevenci chyb upozornila už v dávné minulosti britská zdravotní sestra Florence Nightingalová, která je považována za jednu z prvních průkopnic „mimořádných událostí“. Tato zakladatelka moderního ošetřovatelství poukazovala na rizika plynoucí z poskytované péče a nutnost zajištění bezpečného prostředí pro pacienta i personál, a to už v roce 1853, kdy probíhala krymská válka. Svými názory a výsledky práce dokázala, že její teorie aplikovaná do praxe má opodstatnění nejen v ošetřovatelské, ale i léčebné péči, což vedlo k razantnímu snížení mortality zraněných vojáků. Svým holistickým postojem k nemocnému člověku a prostředí si získala respekt sester, lékařů i vojáků nejen své doby. V současnosti je zvýšený zájem zdravotnických zařízení o správné nadefinování pojmu „mimořádná událost“, což v praxi znamená zavedení správného systému hlášení, šetření, návrhu nápravných opatření a prevence chyb všeobecně. Zavedení systému pro hlášení mimořádných událostí je dáno především požadavky akreditačních orgánů a globální zdravotnické komunity, která stanovila prevenci chyb a mimořádných událostí ve zdravotnictví za jednu z prioritních oblastí.

Galerie Ametyst

Obrazy plné lásky, radosti a smutku

Od 15. září do 19. října bude v Galerii Ametyst vystavovat matka sedmi dětí, manželka a malířka Simonetta Šmídová z malé vesničky Hrádku u Sušice. Olejomalby, které zde budou nejen k vidění, ale i zakoupení, zavedou návštěvníky do příběhů plných lásky, radosti i smutku.

Simonetta Šmídová se narodila v roce 1962 v Brně a prvními uměleckými pokusy se úspěšně zapojovala do různých výtvarných soutěží už v dětství. Poté následovala delší odmlka, během které založila rodinu a stala se matkou sedmi dětí. K malování se vrátila v době, kdy vážně onemocněl její manžel a její tvorba se pro ni stala jakýmsi způsobem sdílení, kterým vyjadřovala nejen svůj vnitřní boj se strachem a úzkostí, ale ještě více své po-

selství o klopotném hledání a nalézání světla, jež v oné nejasné temnotě dává naději a povzbuzuje. V jejím životě má nezastupitelné místo nejen její, ale lidská rodina vůbec, takže žádný z jejích obrazů nepostrádá touhu po vzájemné soudržnosti, touhu být spolu... Od roku 1997 pravidelně vystavuje na různých místech po celé republice (nejčastěji v Praze) a její tvorba je zastoupena i v soukromých sbírkách v zahraničí (USA, Austrálie, Německo, Španělsko, Nizozemsko atd.).

TENTO ZPRAVODAJ TISKNE

Czech Print Center

CZECH PRINT CENTER a.s.
Provozovna Ostrava
Na Rovince 876
720 00 Ostrava-Hrabová
Tel.: 596 668 111
www.cpcenter.cz

Vydavatel: FN Ostrava • Tel. č.: 597 372 578 •
E-mail: redakce@fno.cz • Grafika a zlom: ASEITA
spol. s r. o. • Foto: Jiří Zerzoň, Jana Gojová, archiv
FNO • Redakce si vyhrazuje právo krátit a upravovat
dodané texty • Uzávěrka: Každý poslední pátek
v měsíci • Určeno pro vnitřní potřebu FN Ostrava